

ФАКТЧЕКІНГ У СУЧАСНИХ МЕДІА

Викладач: к. н. із соц. ком., доц. Любченко Юлія Валеріївна

Кафедра: журналістики, 2й корп. ЗНУ, ауд. 207 (2^й поверх)

Email: lubchenko2008@ukr.net

Телефон: (061) 289-12-24 (кафедра), 289-41-11 (деканат)

Facebook Messenger: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100024044597339>

Освітня програма, рівень вищої освіти		Журналістика. Бакалавр				
Статус дисципліни		Обов'язкова				
Кредити ECTS	3	Навч. рік	2023-2024 2 семестр	Рік навчання - 3	Тижні	12
Кількість годин	90	Кількість змістових модулів¹	4	Лекційні заняття – 12 год Практичні заняття – 24 год Самостійна робота – 54 год.		
Вид контролю	Залік					
Посилання на курс в Moodle			https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=9950			
Консультації:			щопонеділка, 11.25-12.55 або за домовленістю чи ел. поштою			

ОПИС КУРСУ

Фактчекінг увійшов у журналістську практику не так давно, але досить стрімко, що пов'язують із появою антиукраїнської пропаганди. Інформаційний простір України наповнився фейками, маніпуляціями і відвертою брехнею, що призвело до інформаційної війни. Перед журналістами постало завдання протистояти такій інформаційній загрозі і шляхом перевірки інформації протистояти пропаганді. Після повномасштабного вторгнення Росії в Україну функції фактчекерів розширились, оскільки країна агресорка поширює чимало фейків про українців, влаштовує інформаційні маніпуляції, організовує інформаційно-психологічні операції. Також фактчекінг став важливим інструментом у боротьбі медійників із популізмом чиновників і представників влади. Тому майбутнім журналістам вкрай важливо опанувати інструментарієм фактчекера, аби створювати якісні тексти та викривати політичні маніпуляції й фактичні спекуляції.

Мета курсу – формування вмінь і навичок журналіста протистояти фейковій інформації, маніпуляціям шляхом перевірки фактів, достовірності й повноти інформації.

Предметом вивчення дисципліни є інструменти фактчекінгу, використовуючи які журналіст може виявити фейкову інформацію. У результаті вивчення дисципліни студенти зможуть перевіряти інформацію, користуючись відповідним інструментарієм, створювати матеріали у форматі фактчек.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У разі успішного завершення курсу студент **зможє:**

1. Здійснювати пошук інформації та перевірку фактів із різних джерел.
2. Користуватися інструментами фактчекінгу.
3. Виносити вердикти до заяв.
4. Оформлювати фактчек-історію з перевірки заяв регіональних посадовців.

ОСНОВНІ НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ

¹ 1 змістовий модуль = 15 годин (0,5 кредита ECTS). Детальна формула розрахунку – в рекомендаціях.

- Гороховський О. Фактчек як тренд розслідувань: можливості та перспективи. Прага. 2018. 144 с.

+ до кожного заняття рекомендуються додаткові джерела (див. Moodle).

КОНТРОЛЬНІ ЗАХОДИ

Поточні контрольні заходи (max 60 балів):

Поточний контроль передбачає такі *теоретичні* завдання:

- Усне опитування, обговорення фактчек-матеріалів, розбір кейсів.
- Короткі тести/контрольні роботи за пройденим матеріалом.

Поточний контроль передбачає такі *практичні* завдання:

- Формування джерельної бази журналіста для перевірки інформації.
- Презентація ідеї написання фактчек-історії.
- Опис інструментів для реалізації фактчек-історії.
- Написання фактчек-історії.

Підсумкові контрольні заходи (max 40 балів):

Теоретичний підсумковий контроль – підсумковий тести – 20 балів (проводиться онлайн на платформі Moodle).

Підсумкове практичне завдання (фінальний проєкт) – презентація фактчек-історії, що має містити перевірку заяви регіонального чиновника і винесення вердикту (правда, неправда, маніпуляція, брехня). Проєкт має бути презентований до 30 квітня 2024 року.

Вимоги до фінального проєкту: фактчек-матеріал має містити перевірку заяви регіонального чиновника на будь-яку тему й винесення вердикту (правда, неправда, маніпуляція, брехня). Докладніше про вимоги до матеріалу див. на Moodle.

Критерії оцінювання фінального проєкту:

1) матеріал містить не менше трьох і не більше п'яти тез-заяв із одного публічного виступу (інтерв'ю спікера, участь у ток-шоу, заява на конкретну тему тощо), із якими буде працювати автор. Обсяг роботи – мінімально 2 000 та максимумно 5 000 знаків із пробілами. Для спростування чи підтвердження факту, який оголошено у заяві, використовується інформація із відкритих публічних джерел. Спростування або підтвердження факту заяви – повинен бути логічним, послідовним, розкривати суть питання, проблематику, демонструвати актуальність теми, неупередженість автора. При побудові доказу використано більше ніж одне джерело. У такому разі студент отримує 20-15 балів.

2) матеріал містить 1-2 тези-заяви з одного публічного виступу. Обсяг роботи до 2000 знаків із пробілами. Спростування або підтвердження факту заяви містить зауваження щодо логічності, послідовності розкриття суті питання, актуальності теми. При побудові доказу використовується лише одне джерело, є зауваження щодо вибору інструментарію. У такому разі студент отримує – 14-8 балів;

3) неповне виконання завдання, обрана теза не вирізняється актуальністю. Обсяг роботи менше 1000 знаків із пробілами. У спростуванні або підтвердженні факту заяви відсутня логіка, послідовність. При побудові доказу використовується сумнівне джерело, неправильно обраний інструментарій. У такому разі студент отримує – 0-7 балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЖУРНАЛІСТИКИ
Силабус навчальної дисципліни

E	60 – 69 (достатньо)			
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)		2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов’язковим повторним курсом)			
Контрольний захід			Термін виконання	% від загальної оцінки
Поточний контроль (max 60%)				
Змістовий модуль 1	Вид теоретичного завдання: опитування		тиждень 2	5%
	Вид практичного завдання: добір кейсів із фактчеку заяв		тиждень 3	10%
Змістовий модуль 2	Вид теоретичного завдання: тестування		тиждень 4	5%
	Вид практичного завдання: дібрати приклади заяв для перевірки		тиждень 5-6	10%
Змістовий модуль 3	Вид теоретичного завдання: опитування		тиждень 7	5%
	Вид практичного завдання: презентація алгоритму перевірки заяв		тиждень 8-9	10%
Змістовий модуль 4	Вид теоретичного завдання: опитування		тиждень 10	5%
	Вид практичного завдання: презентація доказової бази досліджуваного факту		тиждень 11-12	10%
Підсумковий контроль (max 40%)				
Залік (підсумкове тестування)				20%
Презентація фактчек-історії				20%
Разом				100%

РОЗКЛАД КУРСУ ЗА ТЕМАМИ І КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Тиждень і вид заняття	Тема змістового модулю	Контрольний захід	Кількість балів
Змістовий модуль 1			
Тиждень 1 Лекція 1	Журналістське розслідування і фактчек: основні підходи		
Тиждень 1 Практичне заняття 1	Фактчек у сучасній журналістиці	Здійснити моніторинг інтернет-ресурсів, що здійснюють фактчек. Опитування.	3
Тиждень 2 Практичне заняття 2		Робота у групах: розбір кейсів із фактчеку заяв	3
Тиждень 3 Лекція 2	Вердикти фактчек		

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЖУРНАЛІСТИКИ
Силабус навчальної дисципліни

Тиждень 3 Практичне заняття 3		Тестування. Визначення критеріїв вердиктів. Робота в групах. Обговорення.	4
Змістовий модуль 2			
Тиждень 4 Практичне заняття 4	Винесення вердиктів	Тестування. Робота у групах: виділити критерії заяв для фактчеку. Обговорення на парі.	3
Тиждень 5 Практичне заняття 5		Знайти публічні заяви осіб, які можна дослідити, виділити аналізовані тези. Обґрунтувати вибір. Опитування.	3
Тиждень 5 Лекція 3	Доказова база фактчеку заяв		
Тиждень 6 Практичне заняття 6	Алгоритм перевірки заяв	Скласти план перевірки заяви. Робота в групах.	4
Змістовий модуль 3			
Тиждень 7 Лекція 4	Різновиди фактчеку		
Тиждень 7 Практичне заняття 7	Формування фактчек-історії	Робота у групах над алгоритмом перевірки заяв. Презентація результатів. Обговорення на парі. Опитування	3
Тиждень 8 Практичне заняття 8		Скласти план фактчеку заяви. Обговорення на парі.	3
Тиждень 9 Лекція 5	Відкриті джерела перевірки фактів		
Тиждень 9 Практичне заняття 9	Робота з джерелами даних	Робота з джерелами даних. Розбір кейсів. Опитування	4
Змістовий модуль 4			
Тиждень 10 Практичне заняття 10	Перевірка особи, фото, відео	Знайти інформацію про особу, перевірити фото і відео. Опитування.	3
Тиждень 11 Лекція 6	Протидія пропаганді		
Тиждень 11 Практичне заняття 11	Оформлення фактчек-історії	Робота у групах із оформлення фактчек-історії. Опитування.	3
Тиждень 12 Практичне заняття 12		Презентувати інформаційні продукти фактчек.	4

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА

Книги:

1. Гороховський О. Фактчек як тренд розслідувань: можливості та перспективи. Прага. 2018. 144 с.
3. Посібник з верифікації [електронний документ] / за ред. Крейга Сільвермана; переклад та адаптація Вячеслав Білоусов. Режим доступу: http://verificationhandbook.com/downloads/verification.handbook_ua.pdf (дата доступу: 26.12.2017).
4. Почепцов Г. Виртуальные войны. Фейки. Київ. Фоліо. 2019. 507с.
5. Практичний посібник з медіаграмотності для мультиплікаторів / За загал. ред. В. Ф. Іванова. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2019. 100 с.

Інформаційні ресурси:

1. Детектор Медіа: сайт. URL: <https://detector.media/>
2. Пида Г. Верифікація або як не стати жертвою фейків / Г. Пида. URL: <https://www.mediakrytyka.info/za-scho-krytykuyut-media/veryfikatsiya-abo-yak-ne-statyzhertvoyu-feykiv.html>
3. Савош Я. Як ефективно гуглити й перевіряти інформацію / Я. Савош. URL: <https://ms.detector.media/how-to/post/15570/2016-01-11-yak-efektivno-gugliti-i-pereviryatiinformatsiyu/>
4. Шевченко В. Фактчекінг і верифікація у журналістській роботі / В. Шевченко // Образ. 2018. Вип. 1 (27). С. 140–153. URL: http://obraz.sumdu.edu.ua/wpcontent/uploads/2018/05/16_Shevchenko.pdf
5. FactCheck.org. URL: <http://factcheck.org>
5. StopFake. URL: <https://www.stopfake.org/uk/golovna/>
6. VoxUkraine. URL: <https://voxukraine.org/uk/about-us/>

РЕГУЛЯЦІЇ І ПОЛІТИКИ КУРСУ²

Відвідування занять. Регуляція пропусків.

Відвідування занять обов'язкове, оскільки курс зорієнтовано на формування практичних навичок перевірки інформації. Очікується, що викладач працює з кожним студентом, який отримує персональні рекомендації і відпрацьовує кожну навичку. Будь ласка, беріть участь у обговоренні, виявляйте ініціативу!

Завдання мають бути виконанні перед заняттями. Пропуски можливі лише з поважної причини. Відпрацювання пропущених занять має бути регулярним за домовленістю з викладачем у години консультацій. Накопичення відпрацювань неприпустиме! За умови систематичних пропусків може бути застосована процедура повторного вивчення дисципліни (див. посилання на Положення у додатку до силабусу).

Політика академічної доброчесності

Кожний студент зобов'язаний дотримуватися принципів академічної доброчесності. Письмові завдання з використанням часткових або повнотекстових запозичень з інших робіт без зазначення авторства – це *плагіат*. Використання будь-якої інформації (текст, звук тощо) мають бути правильно процитовані й використанні з посиланням на автора! Якщо ви не впевнені, що таке плагіат, фабрикація, фальсифікація, порадьтесь з викладачем. До студентів, у роботах яких буде виявлено списування, плагіат чи інші прояви недоброчесної поведінки можуть бути застосовані різні дисциплінарні заходи (див. посилання на Кодекс академічної доброчесності ЗНУ в додатку до силабусу).

Використання комп'ютерів/телефонів на занятті

Будь ласка, вимкніть на беззвучний режим свої мобільні телефони та не користуйтеся ними під час занять. Мобільні телефони відволікають викладача та ваших колег. Під час занять заборонено надсилання текстових повідомлень, прослуховування музики, перевірка електронної пошти, соціальних мереж тощо. Електронні пристрої можна використовувати лише за умови виробничої необхідності в них (за погодженням з викладачем).

Комунікація

Очікується, що студенти перевірятимуть свою електронну пошту і сторінку дисципліни в Moodle та реагуватимуть своєчасно. Всі робочі оголошення можуть надсилатися через старосту, на електронну пошту та розміщуватимуться в Moodle. Будь ласка, перевіряйте повідомлення вчасно. Ел. пошта має бути підписана справжнім ім'ям і прізвищем. Адреси типу user123@gmail.com не приймаються!

² Тут зазначається все, що важливо для курсу: наприклад, умови допуску до лабораторій, реактивів тощо. Викладач сам вирішує, що треба знати студенту для успішного проходження курсу!

ДОДАТОК ДО СИЛАБУСУ ЗНУ – 2023-2024 рр.

ГРАФІК ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ 2023-2024 н. р. доступний за адресою:
<https://tinyurl.com/yckze4jd>.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ. Студенти і викладачі Запорізького національного університету несуть персональну відповідальність за дотримання принципів академічної доброчесності, затверджених **Кодексом академічної доброчесності ЗНУ:** <https://tinyurl.com/ya6yk4ad>. Декларація академічної доброчесності здобувача вищої освіти (додається в обов'язковому порядку до письмових кваліфікаційних робіт, виконаних здобувачем, та засвідчується особистим підписом): <https://tinyurl.com/y6wzzlu3>.

НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ. Перевірка набутих студентами знань, навичок та вмінь (атестації, заліки, іспити та інші форми контролю) є невід'ємною складовою системи забезпечення якості освіти і проводиться відповідно до Положення про організацію та методичку проведення поточного та підсумкового семестрового контролю навчання студентів ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9tve4lk>.

ПОВТОРНЕ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН, ВІДРАХУВАННЯ. Наявність академічної заборгованості до 6 навчальних дисциплін (в тому числі проходження практики чи виконання курсової роботи) за результатами однієї екзаменаційної сесії є підставою для надання студенту права на повторне вивчення зазначених навчальних дисциплін. Порядок повторного вивчення визначається Положенням про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін та повторного навчання у ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9pkmmp5>. Підстави та процедури відрахування студентів, у тому числі за невиконання навчального плану, регламентуються Положенням про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів у ЗНУ: <https://tinyurl.com/ycds57la>.

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА. Порядок зарахування результатів навчання, підтверджених сертифікатами, свідоцтвами, іншими документами, здобутими поза основним місцем навчання, регулюється Положенням про порядок визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті: <https://tinyurl.com/y8ggt4xs>.

ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, регламентуються Положенням про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/57wha734>. Конфліктні ситуації, що виникають у сфері стипендіального забезпечення здобувачів вищої освіти, вирішуються стипендіальними комісіями факультетів, коледжів та університету в межах їх повноважень, відповідно до: Положення про порядок призначення і виплати академічних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/yd6bq6p9>; Положення про призначення та виплату соціальних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9r5dpwh>.

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА. Телефон довіри практичного психолога Марті Ірини Вадимівни (061)228-15-84, (099)253-78-73 (щоденно з 9 до 21).

УПОВНОВАЖЕНА ОСОБА З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ Запорізького національного університету: **Борисов Костянтин Борисович**
Електронна адреса: uv@znu.edu.ua Гаряча лінія: Тел. (061) 228-75-50

РІВНІ МОЖЛИВОСТІ ТА ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ. Центральні входи усіх навчальних корпусів ЗНУ обладнані пандусами для забезпечення доступу осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Допомога для здійснення входу у разі потреби надається черговими охоронцями навчальних корпусів. Якщо вам потрібна спеціалізована допомога, будь-ласка, зателефонуйте (061) 228-75-11 (начальник охорони). Порядок супроводу (надання допомоги) осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення у ЗНУ: <https://tinyurl.com/ydhcsagx>.

РЕСУРСИ ДЛЯ НАВЧАННЯ. Наукова бібліотека: <http://library.znu.edu.ua>. Графік роботи абонементів: понеділок – п'ятниця з 08.00 до 16.00; вихідні дні: субота і неділя.

ЕЛЕКТРОННЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАННЯ (MOODLE): <https://moodle.znu.edu.ua>

Якщо забули пароль/логін, направте листа з темою «Забув пароль/логін» за адресою: moodle.znu@znu.edu.ua.

У листі вкажіть: прізвище, ім'я, по-батькові українською мовою; шифр групи; електронну адресу. Якщо ви вказували електронну адресу в профілі системи Moodle ЗНУ, то використовуйте посилання для відновлення паролю <https://moodle.znu.edu.ua/mod/page/view.php?id=133015>.

Центр інтенсивного вивчення іноземних мов: <http://sites.znu.edu.ua/child-advance/>

Центр німецької мови, партнер Гете-інституту: <https://www.znu.edu.ua/ukr/edu/ocznu/nim>

Школа Конфуція (вивчення китайської мови): <http://sites.znu.edu.ua/confucius>